

РЕЗЮМЕ

Резултати от проучване на общественото мнение за корупцията в здравната система

Усещането за наличие на корупция в различни институционални сфери е изключително силно застъпено в българското общество, като неговите проявления се наблюдават не само по отношение на изпълняване и възлагане на обществени поръчки, а и под други форми. Над 60% от гражданите определят здравната система като една от сферите и най-високи нива на корупционни практики.

Това показват данни от национално представително за пълнолетното население на страната проучване, проведено от социологическа агенция Глобал Метрикс по поръчка на Български институт за правни инициативи.

Според 56% от анкетираните, корупцията в здравния сектор е свързана както с обществени поръчки, така и е част от процеса на предоставяне на здравни услуги, докато според 17% тя е свързана **само** с предоставяните здравни услуги, а други 16% са на мнение, че корупцията в сектор здравеопазване е **основно** при прилагане на Закона за обществени поръчки.

Малко над 15% от гражданите са ставали лично жертва на корупция в здравно заведение, като едва около една пета от тях заявяват, че са подали сигнал за това.

Поставяйки фокус върху здравната система, анкетираните посочват ръководството на здравните заведения като най-силно свързано с подобни неправомерни дейности. Въпреки това повече от половината анкетирани са склонни да твърдят, че такива са налични и в работата на лекари специалисти и ръководители на отделения. Тези тенденции са

идентични както при частните, така и при държавните болници, макар да съществува по-силно разпространено мнение, че това е обичайно за държавния сектор. Силното недоверие в ръководствата на болниците би могло да се отдаде на относително силно разпространените нагласи сред обществото, че болниците не се финансират прозрачно, не дават достатъчно публична информация за получените и разходваните средства от здравната каса, както и това, че се приемат с предимство „пациенти с връзки“.

Над деветдесет и пет на сто от анкетиранияте са склонни да твърдят, че Националната здравна каса се източва. Преобладаващата част от широката общественост счита, че това е практика във всички болници (61%), докато 14% отнасят тази практика предимно към държавните болници. Над една трета от анкетиранияте твърдят, че във всички болници се назначават и правят ненужни прегледи.

Нерегламентираните плащания в здравния сектор са силно разпространени в страната, като около четиридесет на сто от респондентите споделят, че им се е налагало да доплащат за лечение, а на около една пета от тях не е бил издаден документ за плащането. Анкетиранияте не свързват тази дейност с държавните или частните болници, а смятат, че е повсеместна практика. Силно разпространено е и мнението, че тези доплащания са прекалено скъпи.

В страната е относително популярно поднасянето на подарък или пари на лекар, извършил лечение, но това се случва предимно по инициатива на гражданите като жест за свършената работа. Тази тенденция е около два пъти по-силно разпространена в държавните болници (31%), спрямо частните (15%). **В същото време, 10% от пълнолетните българи посочват, че са им били поискани пари извън регламентираните такси за лечение в държавна болница, докато в частна болница, в тази ситуация са попадали едва 3% от пълнолетните българи.**

Около деветдесет и пет на сто от анкетиранияте са здравно осигурени. Неосигурените лица са предимно във възрастовите групи от 25 до 30 години и от 40 до 50 години. Статистическото разпределение показва, че делът на здравно неосигурени представители на ромското население и сред лицата с ниско образование и ниски доходи е близо десет пъти по-голям от този при останалите групи. Забелязва се също, че тази тенденция е разпространена предимно сред най-бедните и най-богатите представители на населението.

През последните пет години гражданите на страната са посещавали предимно държавни болнични заведения, като повече от половината анкетирани споделят, че те или техен роднина е бил пациент в такова заведение. Посещавалите частни лечебни заведения са малко под тридесет на сто. Сред посетилите частни болници се наблюдават по-високи нива на удовлетвореност от получените грижи, но това им е коствало повече финансови средства.

По въпроса за съществуването и функционирането на частни здравни каси се наблюдава относителен паритет в нагласите „за“ и „против“, като минимален превес вземат противниците – 27,3% подкрепят подобна идея срещу 28,3%, които не подкрепят. Висок е делът на респондентите, които не могат да изразят мнение по въпроса – 44,4%.

Високият дял на затрудняващите се да отговорят се запазва и при въпроса дали общински лечебни заведения, функциониращи на загуба, следва да бъдат приватизирани (46,5%). Делът на отхвърлящите подобна възможност е по-висок от този на подкрепящите – 33,6% срещу 20,1%.

Предпочитанията за лечение в частни болници са силно изразени сред българските граждани – над 70% от тях биха избрали частно лечебно заведение в случай че имат нужда да се лекуват.

Равнопоставеност между лечебните заведения по отношение на финансирането от здравната каса е налична според 40,9% от българските граждани. **44,4% са на мнение, че равнопоставеност между двата типа лечебни заведения няма и, че частните болници се радват на по-добри условия.** Малко под 15% от анкетираните смятат, че държавните болници са с по-добри условия по отношение на финансирането от НЗОК.

Много добрите условия за престой в лечебното заведение (73,8%) и наличието на модерна апаратура (68,1%) са характеристики, които мнозинството от българските граждани приписват на частните болници. По-високото качество на лечението също е по-често посочвано по отношение на частните болници, но за сметка на това според анкетираните, лечението в тях е по-скъпо. Корупцията и по-силната държавна подкрепа са по-характерни за държавните и общинските лечебни заведения според интервюираните. В тях също така лечението се определя като по-достъпно – както по отношение на достъпа до специалисти, така и по отношение на медикаментозна терапия, съобразена с финансовите възможности

на пациентите. Мнозинството от българите определят „източването“ на пътеки от здравната каса, предоставянето на по-добра грижа за пациентите, които имат повече пари, и допълнителните плащания за избор на лекуващ екип като присъщи за всички лечебни заведения, независимо от собствеността им. В същото време прозрачното финансиране и публичната информация за получените средства от здравната каса и за тяхното разходване са дефицити, които според анкетираните се наблюдават отново във всички болници.

Оценката за ефективността на управлението на сектор здравеопазване е силно отрицателна – над 70% от българските граждани са на мнение, че здравеопазването в страната не се управлява по ефективен начин.

Сходен е и делът на лицата, които смятат, че болниците не са добре разпределени на територията на страната (над 70% са на това мнение). В същото време техният брой се определя като достатъчен от над 60% - и по отношение на частни, и по отношение на държавни болници. Малко над една трета от гражданите са на мнение, че броят на държавните болници в страната е твърде малък. Като достатъчен се определя и броят на лечебните заведения в близост до местата, на които живеят респондентите – 61,8% от тях са на подобна позиция за частните, а 68,1% - за държавните болници. Близо една трета от гражданите определят броя на болниците в близост до мястото, на което живеят, като твърде малък – и частни, и държавни. Тези отговори в най-голяма степен са посочвани от жителите на малките градове и селата, но и сред значителна част от по-малките областни градове (с население под 50 000 души).

Данните са от национално представително за пълнолетното население на страната проучване, проведено в периода от 14.05.21 година до 26.05.21 г. от социологическа агенция Глобал Метрикс по поръчка на Български институт за правни инициативи. Проучването е преведено по метода на пряко стандартизирано интервю по домовете на анкетираните лица чрез таблети. Използвана е двустепенна гнездова извадка чрез квоти, формирани по показателите: възраст, пол, образование и тип на населеното място. Анкетирани са общо 1048 пълнолетни граждани на България.

Настоящото изследване е проведено като част от проекта „Борба с корупцията в Централна и Източна Европа“. Проектът се осъществява от „Правна инициатива за Централна и Източна Европа“ (Central and Eastern Europe Law Initiative/ CEELI Institute) с партньори от България, Словакия, Унгария и Румъния, с финансиране от Държавния департамент на САЩ (DoS/ DRL). От българска страна партньор по проекта е фондация „Български институт за правни инициативи.“

Изразените мнения, оценки, констатации, хипотези и предложения изследването представляват единствено и само гледната точка на авторите и по никакъв начин не може да се приема, че те съставляват мнение на партньорите по проекта или на финансиращата организация.